

1-16*

no. 34. of the questionnaire

K32/27 T PP 1-16

24 FEB 1939

PP: 1-14

0 5p. 9/6

Indexed S. Naoa 76

K32/27

209(3)

Kêlêllô ya tsa sesotho

s.209 General knowledge and tabus, Kxatla of Marapyane

Na kitô ya sesotho ne xore ditshaba
 le dinwa le tsohle tse lexo teng,
 di be di nthe di le tona. Xo be
 xo sa xipolwê selô la tshaxô ya
 tšona, xa e se se xo hatshwe thaba
 ye, ke ya Bonosi. Kapa era le kadimo
 Taba ye e tšiswa ke yo mongwe
 wa bakholo. Na setxuki wa
 wa tšaxô, ya axileng de Hoopo.
 Phipale ya tšwedi e ke e supa
 lefu la tšosi ye xolo, bare tšwedi
 e tšwedi Sedumedi tšapa sedumedi
 le tšona se be se tšwedi lefu la
 tšosi, se se be se tšuma, batho
 ba be ba itšika ditseke ka
 menwana ba tseke xore xo be
 xwile tšwedi tšaka era e tšiswa
 ke Seapei Bokaba, mo tšalakeye
 wa Bopedi ya phelang de Hoopo.
 Na xolo-xolo xa tšwedi e
 xwile Basemane ba be ba
 tšwatšiswa sa tšang, ba
 tšwedi ka menwana

209

kelellô

K32/27

V

2

Byalo ka xa-xo bolêla Rama kêtê
^{wa} Naka, e mongwê wa ba^{ka}kalabyê
 ba Mfathla ya ileng a šapelwa
~~ke~~ ngwedi. O phela Lebottlâne
 ke ^{mf}nina phuti wa borêna
 ba Mfathla ^{wa}maila. mo^{wa}hoi
 ore a xee-ngwedi e xoxile basadi
 bašemane ka^{wa}motha Kxorong ka
 yo Kxwa^{wa}tha. Ba ke ba sa tseke
 xore ba šapelwang, e be e le
 molaô wa thaxô ya Sesotho. Xo
 be xo Kxethiwa a šape bašemane.
matlatši maxaxeng a ngwedi
 a be a balwa ke banna, ba ka
 tekang. Ba bala matsatsi ka
 xo dira mēsîtô mo patleng e
 felle ka šipa tsa bôna. ngwedi
 e ke e balwa xa e santšê e
 bônwa, mola e tšwa kōm
 xa e ša balwa. Ba ka Thōma
 xo e bala xapê, xe e xoxile
 basadi xapê. Basotho ba ba ntši
 ba ke ba sa tseke xo bala Kxwedi.

Xe be xo le banna ba barano
 Napa ba babedi ba dirang find
 ye. Xe e ba lebaka la xo lema
 banna ba, ba bolella sethakaba
 xore ke nako ya xo lema, byale
 ka Phato le Phupu. Sethakaba
 sa Mfatla metthleng malebodi
 xo isa xo isa xo Moskela se
 be se lema ka Phato. Byale ka
 xa xo bolle mosadi-moxole
 Mmaphatsena mathgila^m mina
 Kowena wa thakaba sa Mfatla.
 Batheledi bona ba be ba lema
 ka Phupu.

Maina a dinaledi sia: -ke

- 1) Kopa-dilallo 2) Naka 3) Selomela
- (4) Kewa-masiu 5) naledi ya masa
- 6) ditthlutlwa 7) dithkolobê 8) Tlala le
- Kxora 9) le molala-thadi.
- (10) Kopa-dilallo e bonwa ka morao, xa
- letsatsi xa le wetše. E ke e supa
- bošiu.

209 Kéllô IV

Staro

K32/27

4

- b) Naka e boléla xore marexa a batametse, lo kisang di kobô.
- c) Seleméla se be se šupa botšididi bya marexa.
- d) Valedi ya masa e be e šupa xore masa a kraufji.
- e) Di thluthwa xa thwe, ke tše tona le tše thadi, xa xo tšebiwe botse na tšona bare di sepela le ngwaxa.
- f) Di koloke, bare di salane moraxo di lepa ngwaxa, xa xo tšebiwe botse na tšona.
- g) Tšala le tšora, tšala ke e ^{txolo} ~~(nyane)~~ tšora ke e ^{nyane} ~~txolo~~. Ngwaxa e tšala e leng txolo nata, batho bare e tšala e se tšala, e upya xe e le nyane tšudu, xomme tšora e bonala nata bare e tšala e se dijô.
- h) molala tšadi bare o tšolôla le tšatši bo tšakšela. Taba tše di tšatšolla ke tšapei botšaba, tšrina nitšô, monna wa Bizedi.

Kelillo V

Via xo duma xa pula xa thwe se
 nonyane ga pexo tse tala, ya
 molomo o swanang le wanthu.
Lexadima xo thwe ke methlo a
 yona, xomme ba se se le duma
 lelu, ke xore nonyane ye e
 iteyanya maphuku a yona.
 Potilo ye e boleng ke Phaka
 ya mpotsiteng le badi la
 yona phateng ya xaxwe.
 yina hoos Phaka^m mina
 thlan thaxane, ho none.
 O re nonyane ye e ke e wele, e
 ralo ka le e ngwe ho a marung.
 Byale e weke fase ho a thakeng
 ka Be none. Le ba e swetsa ba
 sale ka semane, ba e lwantse,
 ya hola ya ba itiya, ya betsa
 phatha ya Phaka. Le byale
 le badi le se xona. Ba lwa le
 yona ba ba e fanya, ba
 e bolaya. Ba xotsa mollô
 ba e tsa ba e loka mollong.

209

K32/27

Wêlêllô VI

Xe mollô o tuka monyane yê
 ya tswa meetri ya fima mollô.
 Ba o xotša xapê xa o fima
 ka meetri a fawang^m fmeleng
 o xwileng. Yare ba sa xotša xapê
 manu a re ~~tra-wo-trolo~~ xana
 pula, ba pitimêla xae xo
 bolêlla ba^{no} ngata tra Sesotho
 Fia pitimêla xôna, xo yo Fia/diphêto.
 Basimane ba ne ba ~~teba~~ kore
 molala. Hadi wa pula xe o le polê
 manu, o ke o thibêla pula. Xe
 batno ba kôna seletra kûa
 borwêla - Fiatsi ba Faeke xire pula
 e finlile, lexe sa le kûa
 kochaba - Fiatsi se bolêla pula.
 Ka se xolo-xolo monna yo bajreng
 Moroka o ke a resa pula. E ke e
 reswa ka midi ya ditlhare. Xê ke
 xo dirwa lesaka Hamaraxo ta ntlo
 ya Xxoi. modisa wa saka le e le
 Monoka monesa-pula ka tumêlô
 ya basotho ba Xxalê.

Kéllé VII

Xe pula e batlêsa, basetsana ba
 be ba bitšwa, ba rewe ditšamphane
 di tšetswê meetš a mēdi ke
 moroka. Ba laelwē xone ba sepele
 le mmelwane, ba ntše ba ~~hotta~~
 pula ba xasa fa ~~se~~ ba ntšē
 bare Pula we ~~pula we~~, a o
 batle xo bidwa ke xoxi
 morēna. Kwa Mfatula ~~maila~~
 ba be ba opeba pina e reny
 'mmadiosa pula e xae axee
 axee mmadiosa pula' xe ba
 sa axile ~~mmamathule~~ le mafatse
 xomone xe ba boya mellwaneng
 ba be ba sa xadime mthaxo.
 moroka yēna o be a xoduxa
 pitšā ya pula. A supa xcutlō
 tše me, xomone pula e be e
 dinēxa wa lebatšana. Kwa Mfatula
 maila xe ba sa le ~~mmamathule~~
 moroka-pula e be ele Ramanne
 moeng. Mpotso ~~wa~~ xadi e le e upang
 onatšeno dinonyane.

K32/27

Kelellô VIII

xo tšisa xapê xone pula ka
 morotšia e ke ešna, xo bolêla
 Lea mahokoe mosadi-moxolo
 wa tšava Mmapela ya axileng, ke
 yo mongwê wa ba reng, baromêlwa
 xo neša pula ka xo foka pula.
 Ka polêlo ya mosadi-moxolo wa
 saatšila mmaphatšana ya
 * phelang Zuuvlei, mšina kwena.
 Ke Imong wa batho ba tšalê-tšalê
 ya sa phelang. O re se mošetšana
 a kile moimana pele a xola
 pula e ke e xana xona. Xapê
 se mosadi tšapa ngwanenyana
 a wa rothetša madi a bosadi
 fase pula e ke e sa ne. Se
 ngwanenyana a f humanwe^f
 a dirile byalo, o ke a ištā^w
 mo a beng a rotheditše xone a
 šupe dibatta kamotšia.
 Tajeno Basotho ba moro xa
 ba sa, solofêla dilô tšeoštša
 tšalê.

* gain kept away by

Wéléllo 9

K32/27

Maina a ^{tk} Thaka mono Kxauffi
 le^u 'marula'skop' noharitke
 wa ko ngwanyana o lla. ko
 putsi le rengwa wa selépe'
 (2) sambok'skopje (3) kop-ellen
 (4) Rantwetsive, Kxauffi le
 moo xo beng xo asilwé sekolo
 sa Bohera. mo noharitke wa
 ko ngwana ke moo ^{tkx} Thaka sa
^M Mattau se thloxileng teng
 wa mota. mo xo beng khitla
 la yéna ^M Mattau wa nama,
 mo thlareng sa morula. ke
 yéna ya thlodileng ^{tkx} Thaka sa
^M Mattau. La xona diotwa
 mono batho banwa meetl
 a dipompo fela, bana ba
 mono xa ba tseke nōka.
 mo ^M marula'skop, ko moo xo
 nang xo asile ^M Mattau Raswé
 Sekompo wa ^M Mattau. E ke eke
 mota o mosolo - thudu. Xe xo
 sa no hwa ^M Mattau motsepe.

Wetllo 10 Cu. name

Chaba sa ^{thg} Mmakau sa thlaselwa
 le Mporone a Moselekatse.
 Mporone a Muba motse wa
 Mmakau. Bakxatla ba fallela
 xa Mapele xo Mankopane.
 Khosi ya Bakgatla e le
 Samkopoko.

moedi wa mathamasa le
 moe masoxana a Mmakau
 a tiling a xapa xomo tsa
 bona ka marumo. Di ke di
 tsewe ke masoxana a moethla
 Basemane ba moethla ba ke ba
 hilo xo xapa xomo tsa
 Ba-Mmakau merakeng.

mo lekittenj la Mmakau kwa
 marula, e ke e re xe Bakhatla
 ba thlota pula, ba yo e kopeng
 xe ba le thlathlane wa bo
 Ramadi, xo bolola kashala
 matjila Mnina xomo wa Mmakau
 ya axileng di kopokajino.

209

K32/27

Wêlêlô 11

Mmutla le khata di ke di sa
jewe, se motho a di ja o ke a
xuduxa khata. sethlare sa
morethla se ke se sa orwe, xa
o se ora mollong. Uxomo tsa
xeno di tla tsewala dipholo
jêla. se uxomo e ke e le sereba
e ke e hxaolwa ditseke se ba
rata xore e tswale. Mmilo o ke
o sa orwe le monetla, ka xobane
o ke o tswara motse.

mabêlê a Sesotho bare a nomile
ke mosadi. Ho theve mosadi a
lwalwa ke ngwana. Byale a sa
tseke sethlare seo a ka mojang
sôna. A sepela ka ntlê a tsa
kyanye byo, a bo foforêla
setheking, a sila a fa ngwana
a sano apeya. Byale ngwana
a tsoxa a phela bare ke
mabêlê a keleka. ka tumêlô
ya Sesotho a nomile byale mabêlê
ka xo ya tsebang leina la mothomi yô.

209

K32/27

12

Kelêllô 12 ^{kolidat} hail

xe pula e nele ka sefakô xo ke
 xe za iwe masemong, bare xe
 motho a kaya masemong sefakô
 se ka ha xape. ka tsatsi
 le uwe, mosadi o ke a sa
 thotho le mmu. le byale
 molaô wo o se xona twano
 xatlang ya ^MMatlana xa
^MMatjila. ^{originsman}
 ka sumêlô ya basolo-xolo, ko
 thêe katu ka moka ba
 baso ba tswa kwa lowe, le
 mo xo tswileng mehut²e
 meso kamoka. xo bolila
 Hanakeng mo tlake le Batjgalakjê
 ka Mfithla bo Au Solomone
^Nka^w ya xweteng Kliprivier.
 le ^Mmanaphatana wa Matjila
 o bolila. byalo, yêna o saphela
 o re ba utloile bo-Raxolo wa
 bôna ka Xutxut, bo Sengalo
 le bo Bohosi bare ke letlapa
 le phaphathi mo kanê le
bofiba.

209

K32/27

Kelella 13

Bane xo na le motso tamo
 bodikeng volina la xaxwe
 le Matsieng. Bane le
 motlala wa xaxwe o sa
 teng, xe a re a ntha batho
 bodikeng bo. motlala wa
 batho le ya diphofole e
 ya tswa tamo teng, e
 sonala letleng le. le
 motlala wa matsieng o
 ya kongla, xe a ntha batho
 le xe a boela bodikeng
 ba lowe. Bane bodiba bo
 bo xane sa letleng, bona
 le madiko bo a tshabisa.
 Basolo-xolo bane le byale
 o sa phela tamo bodikeng
 Ho thae batho ba nomexile
 byalo mo lefaseng wa
 5-rasotho sa Boratlholo a Kwaba
 Bane diphofole tse dingwe di
sa setse bodikeng. Ho bodiba
 bo bo tswa tamo ya mothudi.

209

K32/27

14

Kelello 14 laboon origin
 Tšwené xo thwé e be e le mosadi
 moxolo a kolawa ka flala
 byale, a sepela a dira mollō mo
 lefikiteng. Eane mola e le
 marala, a nna teng ka maraxo
 a xita, a re xii-xii ni nka
 e thnema tšwené, xii xii nka
 e thnema "a thlwa moxalla
 le marini le ditlatwa a
 dula mo thabeng le kajeno
 o dula tšwa thabeng. Taba
 xena e kolotšwé ke madi ka
 e mong, wa basadi-moxolo
 ba sechaka sa Mfathla Inina
 phati, ya xweteng le botlwane
 a tiiswa ke manotimedi
 maakakaku basadi-moxolo
 ba chaka sa ka sa Mfathla.
 Bare e be e le ka moswana se
 motno a e thnema tšwené.
 Le bonu ba be ba patla xore
 bathu namotta ba basu
 ba tšwa kwa howé.

209

Tselletle

16

K32/27

15

fires put out of of wife
 Mollô ka mowa ka sekoli-kolo
 e ke e Fingwa motse ka moka, ke
 xo tsena mosadi ya tlang xo
 tswalwa khosi ya sekhaba
 kwa xa Mfathla, le mo akabeng
 tsa setshwana xo ke xo dirwa
 byale. Ke ke xo rotswa mollô kwa
 mosate, comme sekhaba ka moka
 se ye xona xo lata mollô kwa
 mosate, ka se setho ka moka
 malab xa o lunel xo xo
 rotswa mollô ka moka, ka moka
 ke moe xo e tsweng thare
 tsa ntlo, kapa (ene). Ke o
 xi ditswa ba ka irolla motheo
 wa motse wa bona. moretswana,
 morula le mulo xa se ditxonye
 tsa xo lokwa isong. moretswana
 le mulo di sumiswa mo
 phokong tsa metse, di ka
 tshuka metse se di tswa
 mollong.

209

15*

K32/27

16

Ké lèllé 16

fire (tatu)

Ka ^Ssesotho motho se ngaka ya
^Ssesotho a mo thlakela pheko
 tra meloko, xa ya swanula xo
 dirila mo mollong motho a ka
 nna a tsa serumula sa mollô
 a yo xotsa, eupya e se be
 (~~le~~) bosiu. Bosiu a ka senya
 motse, xapê na se kolo-kolo seso
 serumula sa mollô xa se isiwê
 xoding bosiu. Wa se isa xodine
 o dirilotie lapa leno.

Ka sekolo-kolo sa ^{maaba} ~~maaba~~
 basemane ba ^{ba} be sa dule xae
 lapang le basadi, ba be ba
 dula kwa nxorong le banna.
 Basemanine ba nna ka lengole,
 Basadi ba tla nxorong fela, xo
 tla lata mollô. Ka sekhatla
 sa ^Mnankau, bare mosi xe
 o tlišwa ke phefô xo wena, ke xora
 molu ma-xo o wa xorata. Ka sara
 Mfathla maila ke xore Bo-rangana
 xo ba xo thloile.

end s 209